

Magyarfalutól Budapestig

„Kortársalgó” Iancu Laurával

– *Laura, magyarfalusi csángóként milyen impulzusok, hatások érték?*

– Magyarfaluban parasztok élnek, így a közösség életében a mezőgazdaság volt a legfontosabb dolog. A tárgyak többségét házilag állították elő az emberek. Az írásbeliség elég későn jelent meg. A mostani hatvanévesek korosztálya legfeljebb négy osztályt végzett. Ez azt jelenti, hogy csupán írni és olvasni tanultak meg. A következő generáció már nyolc vagy tíz osztályt végzett. A 75 év fölötti réteg lényegében analfabéta. Az írni és olvasni tudók sem feltétlenül birtokoltak az írásbeliség útján terjedő ismereteket. Magyarfaluban a kultúra a szóbeliség keretei között létezett, hagyomány- és folklóralapú volt. A szépirodalommal először az iskolában találkoztam. Előtte a helyi népköltészet, mesekincs jelentette a művészetet, az esztétikumot, a hétköznaptól eltérő szépséget. Gyermekként az idősebbek meséit vagy dalait hallgattuk, elitkultúrával nem találkoztunk. Nem volt rádió, televízió. Annyit tudtunk a szűkebb és tágabb világról, amit a román nyelvű iskola és templom közvetített, ám a közvetítő nyelvet nem igazán értettük.

– *Magyarfalunak van román neve?*

– Igen, az 1960-as évekig úgy hívták, hogy Unguri. Innen a Magyarfalu. Jelenleg Arini a román elnevezése, ami az égerfa latin neve.

– *A magyar irodalommal való első igazi találkozás tehát a középiskolához, vagyis Csíkszeredához köthető?*

– Igen, a csíkszeredai diákévek alatt kezdtem megismerni a magyar és román, valamint kisebb mértékben a világirodalmat, bár zenei iskolába jártam, ahol a zenei képzésen volt a hangsúly. Akkor még az irodalom egy tantárgy volt a többi között.

– *Hol élte meg az első valódi, személyes találkozást a szépirodalommal?*

– Budapesten. Megkésztet találkozás volt ez. Felfedeztem a könyveket, elfeledhetem a tankönyveket. Elmentem a könyvtárba, levettem egy Pilinszky-kötetet vagy mást, kedvtelésből olvastam azt, amit akartam, nem azt, amit élelem tettem, amiből felelni kellett.

– *Miért épp Pilinszky?*

– Pilinszky volt az első, akinek a költészete igazán megszólított. Vonzó volt Pilinszky istenkereső magatartása, alázata, őszintesége. Alapvető, egzisztenciális és metafizikai súlyt érzek Pilinszky verseiben. Nem úgy volt istenkereső, mint mások. Nem tudott nem hinni. Nem tudom egészen pontosan megfejtetni, miért épp Pilinszky hatott rám. Nyilván a közös katolicizmus is meghatározó lehetett, bár ő intellektuális, városi katolicizmusból jött, én egy archaikus, falusias, népi valóságban nőttem fel. Egyébként akkoriban komoly világnézeti válságon is átestem. A Magyarfalutól Csíkszeredán át Buda-

pestre vezető úton darabjaira hullott a rend, ami otthon maga volt az élet, a normális élet.

– *Ez az otthonról hozott vallás, mely nyilván zártabb, képszerűbb, antropomorfbabb, netán babonásabb?*

– Mi a babona? Amit a tudós, képzett teológusok állítanak, az miért hit és nem babona? Amit nem szakképzett ember talál ki, figyel meg, gondol el, az babona? A „babonás” embernek a saját „babonája” bizonyosság és tapasztalat, amelyhez hittel viszonyul. A babonát a katolikus doktrínához viszonyítva határozzák meg. Ami a dogmával ellentétes, az babona. Egyik sem tud egzakt bizonyítékokat felhozni a saját igaza mellett. Én azt tapasztaltam, hogy a valóságban a babona népi megfigyelés révén szerzett tudás, benyomás, hiedelem, vagy akár transzcendens tapasztalaton alapuló tabu. A hagyományos világban nagyon fontos szerepet töltek be az úgynevezett babonák, a hiedelmek. És ez ma is így van, csak ma másképp nevezük őket, és természetesen tagadjuk.

– *Tizenkét éves koráig tehát egy hagyományosabb, falusi társadalom és vallásosság hatott önre, aztán következtek a csíkszeredai esztendők, majd Budapest.*

– Magyarfaluban a vallásnak egészen más volt a funkciója, mint Csíkszeredában. Azon kívül, otthon magyarul beszélgettünk Istenről, az életről, a világról, a templomban pedig románul szövegettünk Istenhez, románul imádkoztunk, románul folyt a liturgia. A mi papjaink származásukat tekintve csángók voltak, de identitásuk és nyelvük román volt. Csíkszeredában az ember mindenhol beszélhetett magyarul, az utcán is, az iskolában is, a templomban is. A legnagyobb váltást vagy változást Budapest hozta. Az egyetemen filozófiát tanultam, könyvtárba jártam, olvastam. Kinyílt a világ. „Találkoztam” az ateizmussal, más vallásokkal, és minden kérdést megrágtam, ami a felnőtt kor küszöbén álló embert gyötri.

– *Kollégák is vagyunk, mert Ön is és én is tanultunk teológiát.*

– Igen, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen tanultam teológiát, noha eredetileg a filozófiában szerettem volna elmélyülni. A katolicizmust egy ruhának éreztem, amelyet születésemkor rám erőltettek. Lázadtam ellene, csalódást éreztem. Kerestem valami mást, egy szilárdabb és tisztább világnézetet, amelybe belekapaszkodhatnék, és amely megnyugtat. Persze naiv elképzelés volt, idővel rájöttem, hogy ilyen világnézet nincs.

Én úgy éltem meg a teológiai éveket, mint amely évek az embert össze is törnek egyfelől, másfelől azonban adnak egy tudatosabb rálátást a saját világnézetére. Magam is egy falusi, folklorisztikus vallásosságából indultam, és egy elméletibb, bölcséletibb vallásosságra jutottam. Ez természetes módon megtöri az embert,

és kisebb-nagyobb válságokat eredményez. Mindig attól félttem a dogmatikai órák alatt, hogy Istent darabokra szedjük, de vajon össze tudjuk-e majd rakni? Sokszor nagyon fárasztottak a teológiai stúdiumok, gyakran tettem fel a kérdést, hogy ennek így mi értelme, de végül mégis „összerázódott” valami tudatosabb és komplexebb rálátás a saját világnézetemre, tehát nem volt hiábavaló.

Hasonló gondolatok és élmények, hatások értek engem is a teológiai tanulmányaim alatt. Összességében és végső soron én is örülök, hogy van fogalmam a teológiáról. Ezen ismeretek nélkül nehéz lett volna később kutatói munkát végezni a néprajz területén, főként, hogy a népi vallásosságot kutatom.

– *Beszélgettünk az önt ért vallási és kulturális hatásokról. Önt azonban a szélesebb nyilvánosság költőként tartja számon. Mikor került az irodalom bűvöletébe? Emlékszik-e arra, mikor írta az első versét?*

– Nyolcadik osztályos lehettem, már Csíkszeredában jártam iskolába, amikor a magyartanárunk íratott velünk, moldvai gyerekekkel egy fogalmazást, aminek *Szép a falum* volt a címe. Ezt a kis fogalmazásomat beválogatta aztán az ugyanazt a címet viselő iskolai kiadványba. A tanárom, Borbáth Erzsébet akkor azt mondta, az én fogalmazásom szép, kiemelkedik a többi közül, de az igazság az, hogy minden „alkotásban” meglátta és kiemelte az egyedi vonást. Később, középiskolás koromban, a gitárórára készülve, gyakorolva sűrűn megessett, hogy megénekeltem búmat, bánatomat, örömeimet, saját köl-

tésű dallammal, szöveggel, de ezeket nem jegyeztem le. Amikor Budapestre kerültem, intenzív levelezésbe fogtam az említett Borbáth Erzsébet tanárnővel, Erzsike néniel. Neki számoltam be a budapesti életről, neki küldtem el első verseimet. 2003 körül egyik leveletem megmutatta Ferenczes István költőnek, akivel közösen vezette a Domonkos Pál Péter Alapítványt. Ferenczes Istvánnak tetszett az Erzsike néniel írt levelem, és azt üzenté, ha vannak írásaim, gyűjtsen össze, küldjem el, megnézné, elolvasná. Nekem akkor már jónéhány teleírt kockás füzetem volt.

– *Mikor és hol jelent meg az első verse folyóiratban?*

– 1999-ben, a Napútban.

– *Na és az első önálló kötet, a Pár csángó szó?*

– Nem emlékszem pontosan, melyik évben történt, de azt tudom, hogy karácsonyi szünet volt, utaztam haza a szüleimhez, és miután Csíkszeredában át kellett szállni, tehát volt néhány szabad órámmal, minden alkalommal meglátogattam Erzsike néniel. Egy ilyen alkalommal adtam át Ferenczes Istvánnak a füzeteket. Nem lehetett könnyű dolga, nekem sem egyszerű elolvasni, megérteni, amit egykor írtam. 2003 körül begépeltem a szövegeket és újra elküldtem Ferenczes Istvánnak. Abból jelent meg aztán egy válogatás, *Pár csángó szó* címmel a Hargita Kiadóhivatalnál.

– *Hogyan születtek e kötet versei?*

– Biztos, hogy esztétikai szempontból kevés értéke van a kötetben szereplő szövegeknek, de az idő múlásával számomra egyre fontosabbak. „Korai” versek, a

fájdalmairól szólnak. De azt is látom, hogy absztrakt lenyomatai egy nagy-nagy feszültségnek, amit a lakóhelyváltásokkal járó beilleszkedési nehézségek okoztak. Minden kudarcot, nehézséget úgy sikerült legyőzni, hogy egyre erősebben kötődtem Budapesthez, mert nem volt visszaút. Nem volt hová visszamenni. Ha nem lett volna ez az erőteljes érzelmi kötődés Budapesthez, Magyarországhoz, a magyar nemzethez, számos alkalommal összecsoportoltam és továbbmentem volna.

– *A Karmaiból kihullajt című kötete 2007-ben jelent meg a Magyar Napló Kiadónál. Később a névtelen nap című kötet a Kortárs kiadónál. Kik hatottak az ön költészetére? Tetten ér Pilinszkyn kívül olyan költőket, akiknek lenyomatát érzi költészetén, szemléletmódján, vagy csak ízlésén, gondolkodásán? Verseiben konkrétan utal Mécs Lászlóra, Hervay Gizellára, Kányádi Sándorra. Különleges és különböző költők névsora ez...*

– Két nagyon meghatározó „érintettséget”, hatást tudok megemlíteni: az egyik Pilinszky, a másik Hervay Gizella. A *Karmaiból kihullajt* kötet a „pilinszkys” korszak lenyomata. A *Névtelen nap* kötetben szereplő versek olyan időszakban íródtak, amikor Hervay Gizellát olvastam, jóformán csak őt. Furcsa hatások ezek, ha egyáltalán hatások, inkább velük szemben határozom meg magamat. Hervay nagyon eredeti és tömör, a nyelvvezete olykor nyers és kegyetlen. A félelem és kiszolgáltatottság költészete az övé, ami mágnesként vonzott egy időben. Szétdarabolja a világot, és aztán lázad a káosz ellen. Egyébként a vallásos és a

filozófiai versekkel szemben elfogult vagyok, ezért van jelen Mécs László is a kötetben, de Sík Sándort és Babits Mihályt is szeretem, olvasom.

– *Kányádiban az fog meg, amikor szublimálja tér és idő dolgait. A Vannak vidékekre gondolok például. Kányádi költészetének békéje, enyhe derűje is megérintett.*

– Nekem viszont kevésbé a békés, inkább a fenyegető, feszes, sötét tónusú Kányádi tetszik. Például a kedvencem a *Fekete-piros vers*, az *Isten háta mögött* vagy a *Fától fáig*.

– *Nem tudom, jól érzek-e egyfajta tudatos fragmentáltságot az ön verseiben? Mintha valami kiszakítódna valamiből. Az ön versei elé is képzelünk valamit, és tovább is akarjuk gondolni azokat.*

– Nagyon örülök, hogy használta ezt a fogalmat, mert ez sokkal inkább igaz a szövegeimre, mint a sokat emlegetett enigmatikusság. Tökéletesen fogalmazott, erről van szó. Valóban, a valóságnak csak egy kicsi részletét ragadom meg. Nem látom az elejét és nem látom a végét, időnként a közepét sem. A valóság abszurdítását a nyelvben, versben is igyekszem kifejezni, közvetíteni, ezért fragmentált a szöveg. Azért gyakori verseimben a befejezetlenség, mert egyszerűen nem tudom folytatni. Nincs folytatás. *Egyedül voltam akkor is, amikor...* Vannak gondolatok, amiket nem lehet lezárni vagy befejezni. Előfordul, hogy egy vers anyás vagy szerelmes versnek indul, és a végére istenes verssé formálódik. Kitépott fragmentumok, igen. Ez azonban nem tudatos poétikai koncepció. Nem úgy van, hogy elhatároztam: ilyet akarok írni. Ez csak így, ebben a formában jön. Egyszerűen ilyet tudok.

– *Hogyan születik a Iancu Laura-vers?*

– Nehezen. Nincs anatómiája. Autokommunikációt folytatok, amikor verset írok. Nyakatekert gondolkodású vagyok, olykor nehezen igazodom ki saját magamon. Megtestesült feszültség vagyok, úgy érzem. Egyébként szinte mindig egyik vers egyedi módon születik. Rendelésre egyetlenegy alkalommal írtam egyetlenegy verset. Nálam a vers „érkezés”. Csak akkor van vers, ha jön.

Volt egy időszak, amikor sokáig nem „jöttek” a versek, talán épp a doktori dolgozatomat írtam, és elfoglalt voltam egyéb dolgokkal is. Megijedtem, hogy talán oda a költészet. Kiválasztottam egy napot, és elhatároztam, hogy aznap verset fogok írni és kész. Kötött verseket akartam írni, de nem vers-tani értelemben, hanem szótag-szám, rím stb. tekintetében. Írtam is néhányat, rangos irodalmi lapok le is közölték, de nekem egyáltalán nem tetszettek. Ezek a versek nem akartak lenni, ezeket valaki (én) megírta. Persze, nem ilyen egyszerű ez a dolog, de az igazán eredeti versgondolat az, amit az ember felismer, nem pedig előállít, kierősza-kol. Azt nem tudom megmondani, mi a különbség a kettő között, de van különbség.

– *Az ön verseit enigmatikusnak, komornak, tömörnek látom. Ezért is érzem közel magamhoz őket. Egyik versében azt írja, szét-töredezi a macskakő a járásomat. Talán kevés színt használ. Amikor vizuálisan megjelennek a versei előttem, akkor fekete-fehérben és szürkében képződnek meg. Talán meglepődik, de a kedvenc Iancu Laura-versem a névtelen nap című kötetből az Amikor imádkozni című vers.*

– Igen, a versvilágom színtelen. Kedvelem a szürke színt. Ruhában is kedvelem a hamuszürkét. A teljes kétségbeesés, amit nevezünk feketének és a kristályos tisztaság, a fehér között, valahol a szürkében érzem otthon magam. Azt nem tudom, hogy a szürke a sötétnek vagy a világosnak az előszobája. Nem tudom, a reménytelenek vagy a reményteliek közé tartozom-e. Ez lehet az oka annak, hogy a verseim sem színesednek ki.

– *Miért komorak a versei? Vidám Iancu Laura-verset még nem olvastam.*

– Alapvetően félek a betűtől, a leírt szótól, és csak azt írom le, aminek súlya van. Az örömet felélem, az örömről, a jóról nem tudok írni. Azt megélem. A szenvedést is megélem. De a szenvedés más. Az ember az örömet fogyasztja, az ember a szenvedésben fogy. A szenvedés egy olyan érzékelő „szerv”, amely nagyon sok mindent elárul a létezésről.

– *Az ön költészete erőteljesen egyéni, személyes hangú, ugyanakkor meglehetősen zárt, introvertált. A személy, akivel itt beszélgetek, nyitott, kedves, kommunikatív.*

– A nyitottságban van veszély is. Volt már, hogy figyelmeztettek, ne legyek ennyire nyílt, őszinte, mert a mai irodalmi divattól ez idegen. Tapasztalatom, hogy azokról az emberekről, akikkel egy házban lakom, akikkel nap mint nap találkozom, semmit nem tudok, nem nyílnak meg, nem beszélnek magukról, elzárkóznak, gyanakvóak. Ha én introvertált vagyok, akkor ők milyenek? Szenvedünk a mellébeszéléstől és a kibeszéletlen dolgoktól. Igen, van egy saját, belső

világom, de ezt mindenki elmondhatja magáról. Én úgy érzem, nyitott vagyok, a verseimben is. Túlságosan is.

– *Most jön az a rész, hogy „mire gondolt a költő?” Már említettem, hogy a kedvenc Iancu Laura-versem az Amikor imádkozni című. Elmondom róla a benyomásaimat, és kíváncsi vagyok, erre gondolt-e a költő? Tradicionális vallási rendszerben rá akarnak erőltetni egy kislányra valamiféle vallást, amelyet kívülről jöttek és idegennek érez. Személyes élményeiben azonban mégis találkozott Jézussal. „Sír a Fiú velem” – írja a versben. Ez a Fiú nagybetűvel jelenik meg, tehát Jézusra utal. A Fiúisten és a kislány valahol a tradicionális és helyenként embertelen, fenyegetően alapuló vallási rendszer fölött összeölelkezik. Mintha Jézus és a kislány egyszerre maradna ki a vallásosságból. Így találnak egymásra.*

– Ezt most olyan jól megfogalmazta, hogy én csak visszhangozni tudnám szavait. Erőszakos, büntető, merev isten(képzet) fölött találkozni a megtestesült szeretettel. A népköltészet is ezt sugallja: *Verd meg Isten azt a szívet, aki kettőt, hármat szeret.* Az anya is megjelenik, aki a fenyegető Istent közvetíti.

– *Gyakran álomszerűséget is érzek az ön alkotásaiban, mintha rövid, titkot őrző versei valamely álom belső logikájának filmesített töredékei lennének. Egyes történetek, amelyek az álom belső logikája szerint helyénvalók, de ébren olvasva már furcsák. Például ott áll az ember mögött az édesanyja, aztán közelebbről szemügyre véve inkább egy angyal, majd fűzfa lesz belőle.*

– Mindent megteszek, hogy a tudatban, a gondolatban, az érzésben megjelenő absztrakciót a nyelv, a vers ne szegényítse, módosítsa, hanem „csak” közvetítse. Tény, hogy nem a hétköznapi nyelven írok, ezért lehet álomszerű. Megdöbbenek, milyen közel került a gondolataimhoz. Az utóbbi néhány évben ritkán olvasom el a könyveimről írt kritikákat, ugyanis nem értek a szövegelemzéshez, engem a szellem és a lélek motivál, azt keresem, keresném az elemzésben is, mert azt gondolom, a vers nem csak szöveg.

– *Mi okozza az ön intenzív lelki kötődését Budapesthez? Milyen Iancu Laura Budapestje?*

– Igazából nem Budapestet szeretem, hanem azt, hogy Budapesten vagyok. Túl sok mindent nem tudok erről mondani. Ha nem vagyok a városban, akkor hiányzik. Pedig nem budapesti életet élek, nem vagyok benne a főváros vérkeringésében. De vannak kötelékek, épületek, terek, emberek, akikkel kötődöm, akikkel együtt élek. Fontos, hogy itt legyek, itt végezzem a munkámat. Itt mozog a szellem, ha mozog.

– *Vannak helyszínek, épületek, terek, amelyekhez szorosabban kötődik Budapesten?*

– Munkámból adódóan gyakran vagyok a Budai Várban, itt van némi otthonosságérzetem. Az, hogy a Várban járok-kelek és dolgozom, nagy-nagy öröm. Élmény ott lenni. De szeretem az utcát, ahol lakom, és szeretem a Lehel piacot is. Mint általában az életben, Budapesten sem a formát, a tárgyat keresem és szeretem, hanem a szellemet és a szépet.

– *Említette, hogy versei általában feszültségek absztrakt lenyomatai.*

– Mindig az absztrakt, az elvont és a megfoghatatlan érdekelt. Szeretem olvasni a tájverseket, de nem tudnék tájverset írni.

– *A budapesti teológiai tanulmányokkal párhuzamosan Szegedre is járt, néprajz szakra...*

– A néprajz adta magát, várható volt, hogy itt kötök ki. Tizenegy évesen elhagytam a falumat, megismertem egy másik világot, beépültem abba a világba, aztán egy harmadik világba is Budapesten. Saját bőrömmön tapasztaltam az egységben a máságot, és nagyon érdekelt a kultúra. Már nyolcadik osztályos koromban végeztem néprajzi gyűjtéseket a népgyógyászat terén, az anyagot beküldték a Néprajzi Múzeum egyik pályázatára. Tizenöt évvel később láttam a múzeumban a saját dolgozatomat. Különös élmény volt. Magyarfalun kicsit kiesett a néprajzkutatók látószögéből, elkezdtem tudatosabb gyűjtőmunkát végezni, és felvételiztem a néprajz szakra.

– *Hogyan végezte a gyűjtőmunkát? Milyen tapasztalatai voltak gyűjtés közben?*

– Amikor az első meséket gyűjtöttem, a helyi nyelvjárás rögzítése volt a célom. Ez fontosabb célnak tűnt akkor, mint mondjuk egy mesekötet szerkesztése, kiadása. Amikor otthon voltam, látni kényszerültem, hogy micsoda gyors léptékben változik a helyi kultúra, a nyelv, és arra gondoltam, hogy amit csak lehet, rögzíteni kell. Ugyanis az ember nem ismeri, hanem éli a saját kultúráját. Amint kikerül ebből a kultúrából, már semmi nincs a helyén, már mindenre rá kell kérdezni, mindent meg kell tudakolni másoktól. Az én módszerem az

interjú volt, mert a tudásra, az ismeretre, a hiedelemre és a hitre voltam kíváncsi. Igyekeztem minden korosztályból, minden nemzetségből és minden utcából megnyerni néhány embert interjúkészítés céljából.

– *Vannak a csángó népmeséknek olyan jellegzetességei, sajátosságai, amelyek jelentősen eltérnek a magyar, a székely vagy a román népmeséktől?*

– A mesetípusok a magyar mesékkel rokonok, nem a román mesékkel. A nyelvjárás mindenképp megkülönbözteti a csángó népmeséket a hagyományos magyar meséktől. A moldvai magyar mesékben számos román jövevényszót találunk, és persze a helyi vonatkozások, motívumok is felismerhetőek.

– *Hogyan látja ön Duma István Andrásnak, a csángó költőnek a verseit, irodalmi szerepét?*

– Nagy tisztelettel tekintek András munkáira, mert nagyon bátor. Ő nemcsak költészetet teremtett, hanem írásbeliséget és saját nyelvet is. Helyi nyelvjárásban írja a verseit, magyar ortográfiával, tehát a nyelvjárás kicsit módosul. Magyar olvasóknak ír, lábjegyzeteket is használ. Duma István András munkássága unikális. Céljának, küldetésének érzi azt a feladatot, hogy a feledésbe merült csángó szavakat a versben megörökítse. Olyan helyi kifejezéseket is használ, amelyek már a mai nyelvhasználatban nem ismertek. Szókincsmentő missziót is teljesít a költészetével.

– *Ön a Csikszeredán megjelenő Moldvai Magyarság című újság budapesti szerkesztője. Mit kell erről a lapról tudnunk?*

– A lap eredetileg a csángók által, a csángók számára

szerkesztett újság kívánt lenni. A Ceaușescu-féle iparosítás időszakában nagy számban érkeztek Erdély városaiba csángók, de ez nem önkéntes kivonulás, hanem szisztematikus telepítés volt. A székely városokba került csángók szerettek volna egy újságot maguknak, és lett is, ami aztán a különféle nehézségek közepette, idővel megszűnt. Az újság, amivel most találkozhatunk, Ferenczes Istvánnak köszönhetően jelenik meg, közel húsz éve. Népszerűsítő, történeti, irodalmi anyagot kínál az olvasóknak a moldvai magyarságról. Miután a magyar nyelvű újságot az átlag csángó ember nem tudja elolvasni, a legfontosabb írások román nyelven is megjelennek, tehát a lap kétnyelvű. Régebben konkrét szerkesztői munkát is végeztem, ma csak írásokat tudok küldeni két rovathoz.

– *Örömmel olvastam kedves közös ismerősünknek, Alföldy Jenőnek a recenzióját az ön prózaköteletéről, a Szeretföldről a Magyar Naplóban. Hogyan vette a bátorságot, hogy prózára váltson?*

– Nemcsak Istentől félek, hanem a prózairástól is. Nem is szívesen művelem. Olyan prózát még nem írtam, amivel elégedett volnék, vagy amit könnyedén írtam volna. Nem sikerül megbárátkoznom a prózával. De érzek késztetést arra, hogy egyszer, elegendő erőt és bátorságot gyűjtve egy nagyobb lélegzetű regényt vagy szociográfiát írjak a moldvai magyarok életéről, gondolkodásmódjáról, lelkivilágáról, de nem a tudomány, hanem a művészet eszközével. Erre nagyon készülök. A Szeretföld ennek a készülődésnek a hírnöke, ami Oláh János bátorításának és

támogatásának köszönhetően mert megmutatkozni.

Előtte nem írtam semmilyen epikai szöveget, még novellát sem. A versek mellett esszét írok, amelyek talán jobban hasonlítanak a költészethez, mint a prózához. Esszéimet lírai töprengéseknek szánom, és az a célom velük, hogy legyenek jelei annak, hogy azokat a szerzőket és műveket, amelyekről esszét írok, valaha szerettem. Olvasva írom őket, tehát olvasmányélményeimet igyekszem esszéikkel reflektálni. Így ezek inkább a népszerűsítő irodalom részei, mint szakirodalomé. Nekem az az irodalmár nyelvezet nem tetszik, amelyet csak negyven irodal-

már ért Magyarországon. Fontos, hogy aki elolvassa az esszém, annak kedve legyen olvasni a szerzőt, akiről írtam.

– *Szerintem is nagy szükség van népszerűsítő, kedvcsináló esszéirodalomra. Időnként az ember úgy érzi, az irodalomtudomány és a kritika túlméretezi a saját szerepét. Akire azt mondják, nem jó, az ellehetetlenül, akire pedig azt, hogy nagyon jó, az eluralja az ízlésvilágot.*

– Igen, ízlésterrorról és önkényes kánongyártásról van szó. Az a néhány szerző, akit sztárolnak, nem fejezi ki a magyar szépirodalom sokszólamúságát. Nagyon rácsodálkozom azokra a kritiku-

sokra, akik kategorikusan írnak véleményt. Honnan veszik a bátorságot? Akad irodalmár ismerősöm, akivel nem szeretek irodalomról beszélgetni, mert olyan érzésem támad, mintha szkandeznének. Mindenáron le akar nyomni. Hogy ő az okosabb. Nem is vagyok biztos benne, hogy szereti az irodalmat, az írás csak egy eszköz neki arra, hogy másokat megalázzon. Próbáltam vele irodalomról beszélgetni, de ő vitának érzékelt, sőt harcnak. Szerintem aki az irodalmat nem élményként éli meg, az foglalkozzon valami mással.

Bozók Ferenc

